

## AYLIQ BÜLLETEN №3<sup>1</sup>

### Azərbaycanda və digər Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrində COVID-19

Noyabr 2020 üzrə mühüm faktlar və qərarlar

#### 1. COVID-19: ölkə üzrə statistika

**30 noyabr 2020-ci il:** Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahın yaydığı məlumata<sup>2</sup> əsasən 30 noyabr, 2020-ci il tarixində 2981 nəfər yeni növ koronavirus infeksiyasına yoluxmuş, 31 nəfər vəfat etmişdir. Beləliklə, pandemiyanın başlanğıcından bu günədək COVID-19 xəstəliyinə yoluxanların ümumi sayı 121176 nəfərə çatmış, bunlardan 74902 nəfəri sağalmış, 1392 nəfəri vəfat etmişdir. Hal-hazırda, 44882 aktiv xəstə mövcuddur. İndiyədək yoluxmanın müəyyən edilməsi məqsədilə keçirilmiş ümumi testlərin sayı 1728577 təşkil edir.

#### 2. Mühüm qərarlar

**30 noyabr 2020-ci il:** “Xüsusi karantin rejimi dövründə Azərbaycan Respublikasının ərazisində fəaliyyət göstərən təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin təşkilinə dair əlavə tədbirlər<sup>34</sup>

Bununla əlaqədar Nazirlər Kabineti tərəfindən “Xüsusi karantin rejimi dövründə Azərbaycan Respublikasının ərazisində fəaliyyət göstərən təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin təşkilinə dair əlavə tədbirlər barədə” 2020-ci il 29 oktyabr tarixli 430 nömrəli Qərarında dəyişiklik edilib.

Dəyişikliyə əsasən, qərarın qüvvədə olma müddəti dekabrın 1-dən 30-dək uzadılıb. Bununla da, ölkə ərazisində distant tədris forması dekabrın 30-dək davam edəcək.

Qərara əsasən, xüsusi karantin rejimi dövründə Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən bütün təhsil müəssisələrində 2020-ci il 2 noyabr tarixindən tədris və təlim-tərbiyə prosesinin distant (məsafədən) formada təşkili təmin edilir.

**19 noyabr 2020-ci il:** Azərbaycan Respublikasının ərazisində xüsusi karantin rejiminin müddətinin uzadılması ilə bağlı əlavə tədbirlər barədə<sup>5</sup>

Nazirlər Kabineti qərara alır: Azərbaycan Respublikasının ərazisində xüsusi karantin rejiminin müddəti 2020-ci il 28 dekabr saat 06:00-dək uzadılsın. Bu müddət ərzində, həftə sonları həyat üçün zəruri sahələr istisna olmaqla, digər sahələrdə və istiqamətlərdə fəaliyyət və ictimai nəqliyyatın hərəkətinin dayandırılır.

**19 noyabr 2020-ci il:** Xüsusi karantin rejimində tənəffüs yollarını qoruyan fərdi vasitələrdən istifadə ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında<sup>6</sup>

<sup>1</sup> Bülleten USAID tərəfindən dəstəklənən “Kiçik Sahibkarlığın İnkişafına Dəstək Layihəsi” çərçivəsində hazırlanır.

<sup>2</sup> [https://koronavirusinfo.az/files/3/tab\\_31.10.2020.pdf](https://koronavirusinfo.az/files/3/tab_31.10.2020.pdf)

<sup>3</sup> <https://nk.gov.az/az/document/4938/>

<sup>4</sup> <https://beu.edu.az/az/article/distant-tedris-prosesinin-muddeti-dekabrın-30-dek-uzadilib-560>

<sup>5</sup> <https://nk.gov.az/az/document/4917/>

<sup>6</sup> <https://nk.gov.az/az/document/4918/>

Qərara əsasən, açıq havadakı ictimai yerlərdə də tənəffüs yollarını qoruyan fərdi vasitələrdən istifadə edilməsi məcburidir.

### **6 noyabr 2020-ci il: Xüsusi karantin rejimi ilə bağlı əlavə tədbirlər**

Nazirlər Kabineti qərara alır<sup>7</sup>:

1. Operativ və xüsusi təyinatlı nəqliyyat vasitələrinin, habelə yükdaşıyan avtomobillərin hərəkəti istisna olmaqla, Sabirabad şəhərinə, Sabirabad rayonunun Cavad, Türkədi, Qalağayın və Kürkəndi kəndlərinə, Mingəçevir, Şəki, Lənkəran şəhərlərinin, Ağstafa, Qax, Zaqatala, Biləsuvar, Cəlilabad, Masallı, 2 İsmayılı, Quba və Xaçmaz rayonlarının inzibati ərazisinə giriş-çixışın dayandırılır.
2. Gəncə, Yevlax, Mingəçevir, Şirvan şəhərlərinin, Göygöl, Samux, Sabirabad, Ağstafa rayonlarının inzibati ərazisində 7 noyabr saat 00:00-dan 9 noyabr saat 06:00-dək, 14 noyabr saat 00:00-dan 16 noyabr saat 06:00-dək, 21 noyabr saat 00:00-dan 23 noyabr saat 06:00-dək və 28 noyabr saat 00:00-dan 30 noyabr saat 06:00-dək ictimai nəqliyyatın hərəkətinin dayandırılır.
3. Sərtləşdirilmiş xüsusi karantin rejimi dövründə Şəki, Lənkəran şəhərlərinin, Qax, Zaqatala, Biləsuvar, Cəlilabad, Masallı, İsmayılı, Quba, Xaçmaz rayonlarının inzibati ərazisində 2020-ci il 23 noyabr saat 06:00-dək səhiyyə və sosial xidmət müəssisələrinin fəaliyyəti, kommunal xidmətlər, yük daşımaları və logistika xidmətləri, qida məhsullarının istehsalı, tədarükü, təchizatı, saxlanması və topdan satışı müəssisələrinin fəaliyyəti, kənd təsərrüfatı, apteklərin, ərzaq mağazalarının, maliyyə təşkilatlarının fəaliyyəti istisna olmaqla, digər sahələrdə və istiqamətlərdə fəaliyyət dayandırılır.

### **3. Sahibkarların diqqətinə**

**21 noyabr 2020-ci il:** 64 obyektə zəruri qayda və tələblərə əməl olunmadığı müəyyən edilib<sup>8</sup>

İqtisadiyyat Nazirliyinin sahibkarlıq subyektlərində (ictimai iaşə və turizm obyektləri istisna olmaqla) noyabrın 19-da keçirdiyi monitorinqlər zamanı 64 obyektə epidemiya əleyhinə rejimin, sanitariya-gigiyena tələblərinə əməl edilmədiyi müəyyən olunub. Nöqsanlara yol vermiş sahibkarlıq subyektləri barədə İnzibati Xətalər Məcəlləsinə uyğun olaraq tədbirlər görülüb.

**6 noyabr 2020-ci il: Lənkəran, Şəki şəhərləri və Cəlilabad, Biləsuvar, Qax, Zaqatala, ....Masallı, İsmayılı, Quba, Xaçmaz rayonları üzrə 190 manat məbləğində birdəfəlik ödəmənin verilməsi**<sup>9</sup>

Nazirlər Kabineti qərara alır:

Lənkəran, Şəki şəhərləri və Cəlilabad, Biləsuvar, Qax, Zaqatala, Masallı, İsmayılı, Quba, Xaçmaz rayonları üzrə 190 manat məbləğində birdəfəlik ödəməni almış şəxslərə müvafiq qaydalara uyğun olaraq təkrar yoxlama keçirildikdən sonra 190 manat məbləğində ödəmənin verilməsi birdəfəlik şəkildə həyata keçirilsin.

**6 noyabr 2020-ci il: Sərtləşdirilmiş karantin rejimi tətbiq edilən rayon və şəhərlərdə fəaliyyət göstərən sahibkarlara yenidən maliyyə dəstəyi göstəriləcək**<sup>10</sup>

<sup>7</sup> <https://nk.gov.az/az/document/4904/>

<sup>8</sup> <https://www.economy.gov.az/article/64-obyektde-zeruri-qayda-ve-teleblere-emel-olunmadigi-mueyyen-edilib014/31409>

<sup>9</sup> <https://nk.gov.az/az/document/4905/>

<sup>10</sup> <https://www.economy.gov.az/article/sertleshdirmish-karantin-rejimi-tetbiq-edilen-rayon-ve-sheherlerde-fealiyyet-gosteren-sahibkarlara-yeniden-maliyye-desteyi/31375>

Koronavirus (COVID-19) pandemiyasının milli iqtisadiyyata və sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 19 mart tarixli Sərəncamı, bu Sərəncamın icrası ilə bağlı Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilmiş Tədbirlər Planına əsasən, pandemiya zərər çəkmiş sahələrdə çalışan maddəli işçilərin əmək haqqının müəyyən hissəsinin ödənilməsi və fərdi (mikro) sahibkarlara maliyyə dəstəyinin göstərilməsi davam edir.

Bir sıra şəhər və rayonlarda epidemioloji vəziyyətin kəskinləşməsi ilə əlaqədar yenidən xüsusi karantin rejimi tətbiq edilib. Lənkəran, Şəki şəhərləri və Cəlilabad, Biləsuvar, Qax, Zaqatala, Masallı, İsmayıllı, Quba, Xaçmaz rayonlarında karantin rejiminin sərtləşdirilməsi sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyətində yenidən məhdudlaşmalara səbəb olub.

Yaranmış vəziyyətdə sahibkarlıq subyektlərinin zərərlərinin azaldılması, onların maliyyə vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, sahibkarlıq subyektləri üzrə iş yerlərinin qorunub saxlanması məqsədilə qeyd edilən şəhər və rayonlarda fəaliyyət göstərən sahibkarlıq subyektlərinə maliyyə dəstəyinin davam etdirilməsi barədə qərar qəbul edilib. Belə ki, bu şəhər və rayonlar üzrə maddəli işçilərin əmək haqqları üzrə müvafiq ödənişlər ediləcək və fərdi (mikro) sahibkarlara birdəfəlik maliyyə dəstəyi göstəriləcək.

Sərtləşdirilmiş karantin rejiminin tətbiq olunduğu 10 şəhər və rayon üzrə sahibkarlıq subyektlərinin maddəli işçilərinə maliyyə dəstəyi 9.300 işçisi olan 1.900-dək, fərdi (mikro) sahibkarlar üzrə maliyyə dəstəyi isə 13.000-dən yuxarı vergi ödəyicisini əhatə edəcək.

Maliyyə dəstəyinin göstərilməsi üçün vergi ödəyicilərinin müraciət etməsinə ehtiyac yoxdur, ödəmələr həmin rayonlarda əvvəllər maliyyə dəstəyi almış vergi ödəyiciləri üzrə həyata keçiriləcək. Maliyyə dəstəyi son 4 ayda işçi sayını əhəmiyyətli dərəcədə azaltmamış vergi ödəyicilərinə göstəriləcək. Əmək haqqı üzrə ödəmələrdə vergi ödəyicilərinin sosial sığorta ayırmaları da nəzərə alınacaqdır.

Məlumat üçün bildirək ki, 26 oktyabr 2020-ci il tarixinə maddəli işçilərin əmək haqqının müəyyən hissəsinin ödənilməsi üçün 204,6 milyon manat, fərdi (mikro) sahibkarlara maliyyə dəstəyi üçün isə 77 milyon manat vəsait vergi ödəyicilərinin bank hesablarına köçürülüb. İki mərhələdə həyata keçirilmiş maliyyə dəstəyi proqramlarından 130 mindən çox vergi ödəyicisi yararlanıb, proqramlar 344 mindən çox vətəndaşı əhatə edib.

## **4. Digər Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrində pandemiya dönəmində KOS-lara dəstək<sup>11</sup>**

### **4.1. Ukrayna**

14-15 Noyabr tarixləri arasında həftə sonu karantini şərtləri altında Ukrayna restoranları dövriyyəsinin 27% -ni itirdi. Poster anketinə görə, iaşə gəlirlərinin əsas hissəsini həftə sonları təşkil edir.

UNDP-nin Ukraynadakı araşdırmasına görə, pandemiya səbəbindən Ukraynadakı kiçik və orta müəssisələrin 10%-dən çoxu iflas həddindədir və tezliklə sıradan çıxacaq. Tədqiqat 2020-ci ilin sonunda 9 milyondan çox insanın maddi çətinliklə üzləşəcəyini də iddia edir.

Prezident qapanma səbəbindən KOS-ları dəstəkləmək üçün xüsusi bir proqram başlatdı. 30.000 UAH-dan (878 Avro) az əmək haqqı alan şəxslərə və 3 aydan çox müddətə qeydiyyatdan keçmiş özəl sahibkarlara 8.000 UAH (234 Avro) maliyyə yardımını ediləcək. Hesablamalara görə, bir milyondan çox vətəndaş bu proqram çərçivəsində yardım ala biləcək və ümumi məbləği təxminən 10 milyard UAH (292,6 milyon Avro) olacaqdır. Ayrıca, müəssisələr işçilər üçün birdəfəlik sosial müavinət ödəmək üçün təminat alacaqlar. Bunun üçün təxminən 120 min hüquqi şəxs üçün 1,5 milyard UAH ilə (43,9 milyon Avro) təmin edilir.

Karantin sərtləşdirilməsi halında, 200.000 özəl sahibkar, vahid sosial müavinət də daxil olmaqla bütün vergi və ödənişlərdən azad ediləcəkdir. 10 yaşınadək uşaqları olan özəl sahibkarlara yardım proqramı tətbiq ediləcək - bu qismən işsizliyin aradan qaldırılmasına yardımdır.

“Əlverişli kreditlər 5-7-9%” proqramının başlanmasından bəri, səlahiyyətli banklar artıq həcmi 13,458 milyard UAH (393,8 milyon Avro) olan 5813 kredit vermişlər. Bunlardan 9,5 milyard UAH (278,5 milyon Avro) ilkin olaraq alınan kreditlərin yenidən maliyyələşdirilməsi kimi verilib. Sahibkarlar kapital qoyuluşları üçün 2,6 milyard (76,1 milyon Avro), 1.3 milyard UAH (39,1 milyon Avro) isə 3%-lik böhran əleyhinə kreditlər aldılar.

### **4.2. Belarus**

Turizm Departamentinin məlumatına görə, Belarusda səyahət xidmətlərinin ixracı koronavirus pandemiyası səbəbindən 60% azalıb.

Pandemiya və neft tədarükünün kəsilməsi səbəbindən 2020-ci ilin sonuna qədər Belarus büdcəsi 3 milyard rubl (1,2 milyard dollar) azalacaq.

Sənədlərlə əlaqədar dövlət qurumlarına edilən ziyarətləri azaltmaq üçün bəzi sertifikatların müəssisələr üçün etibarlılığı 6 ay uzadıldı. Bənzər tədbirlər aprel ayında tətbiq edildi, lakin sonra sənədlərin müddəti avtomatik olaraq 3 ay uzadıldı.

2020-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında Belarusun iri və orta əczaçılıq şirkətlərinin gəliri əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 17,8% artmışdır.

### **4.3. Gürcüstan**

---

<sup>11</sup> <https://eu4business.eu/news/monthly-digest-covid-19-impact-smes-eap-november-2020>

PwC Georgia-nın apardığı Özəl Sektor Araşdırması qeyd edir ki, şirkətlərin qarşılaşdıqları COVID-19 ilə əlaqəli çətinliklər səbəbindən, araşdırılan 774 müəssisənin 68%-nin gəlirləri 50%-dən çox azalmışdır.

Pandemiyanın yaratdığı iqtisadi böhran səbəbindən Gürcüstanda işsizlik nisbəti 2020-ci ilin 3-cü rübündə 0,7% artaraq 11,9% təşkil edib. Kəndlərdə işsizlik nisbəti şəhər (18.8%) ilə müqayisədə xeyli aşağıdır (% 4.8).

Pandemiyaya baxmayaraq, daxili ixracat 2020-ci ilin ilk 10 ayında Gürcüstanda tarixi ən yüksək səviyyəyə çatıb. 2020-ci ilin yanvar-oktyabr aylarında ümumi ixracda daxili ixracın payı 72,1% təşkil edib. Bununla birlikdə ixracın dəyəri 11,1% azalıb, idxal da həmçinin 16,6% azalıb.

Gürcüstan hökuməti, ölkədə gündəlik infeksiya sayının kəskin artması səbəbindən bir sıra yeni karantin qaydalarını açıqladı. Önümüzdəki iki ayda, böyük ticarət obyektləri, yarmarkalar, ticarət mərkəzləri, inşaat mağazaları, hovuzlar, fitness mərkəzləri və idman salonları, idman, mədəniyyət, yaradıcılıq mərkəzləri/studiyaları da daxil olmaqla, müəssisələrin iqtisadi fəaliyyətləri məhdudlaşdırılacaqdır. Restoranlar, kafe və barlar ziyarətçiləri qəbul edə bilməz və yalnız yemək və ya evə çatdırılma üçün fəaliyyət göstərməlidirlər. Hər hansı bir oflayn tədbir qadağandır. Böyük şəhərlərdə taksilər xaricində bütün bələdiyyə və şəhərlərarası ictimai nəqliyyat dayandırılacaq. Onlayn ticarət və malların çatdırılmasına icazə verilir. Gözəllik salonları və spa salonları, kənd təsərrüfatı bazarları və qida, heyvan yemi, ev kimyəvi maddələr və gigiyena məhsulları satan mağazalar, apteklər, baytarlıq aptekləri normal fəaliyyət göstərməyə davam edir. Ölkə uzaqdan işləmək və oxumağa keçir. Komendant saati saat 21: 00-dan 05: 00-dək davam edir.

Hökumət, pandemiya baş verdikdən sonra işini itirən vətəndaşlara 1 yanvar tarixindən başlayaraq altı ay ərzində 200 lari (təxminən 60 dollar) yardım verməyə davam edəcək. İndiyə qədər 125 mindən çox insan bu dövlət dəstəyini almışdır. Təxminən 120.000 öz-özünə işləyən insan hökumətdən 300 GEL (təqribən 90 dollar) birdəfəlik yardım alacaq və dövlət banklardakı kreditlərini təxirə salmalarına kömək edəcək.

Hökumət, 1500 GEL (təqribən 450 ABŞ dolları) aylıq maaşların 750 GEL (təxminən 225 dollar) hissəsini 6 aylıq fərdi gəlir vergisindən azad edərək, işəgötürənlərə böhran dövründə iş yerlərinin saxlanması üçün dəstək verəcəkdir. Turizm sektorundakı işçilər üçün əmlak vergisi 2021-ci ilə qədər ləğv ediləcəkdir.

#### **4.4. Moldova**

Milli Fövqəladə Xalq Sağlamlığı Komissiyası Moldova Respublikasında 30 Noyabr 2020 - 15 Yanvar 2021 dövrü üçün Xalq Sağlamlığı Fövqəladə vəziyyəti elan etdi. Səlahiyyətlilər gecə klubları, konsert salonları, teatrlar, kinoteatrların fəaliyyətlərinin dayandırılmasına qərar verdi. 30 Noyabrdan etibarən axşam saat 10-səhər 7 arasında ictimai iaşə hissələrində (restoran, bar, yeməxana, kafe) müştərilərə xidmət etmək qadağandır.

COVID-19 pandemiyası, Moldova Respublikasının turizm sənayesinə böyük təsir göstərmişdir. Beləliklə, Milli Statistika Bürosunun məlumatlarına görə 2020-ci ilin yanvar-sentyabr ayları

arasında turizm agentlikləri və turoperatorlar 82.100 turist və ekskursiyaçıya turizm xidmətləri göstərmişlər, bu da 2019-cu ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 74.3% azdır.

Moldova Respublikasından olan 180 kiçik və orta müəssisə, işlərini rəqəmsallaşdırmaq üçün maliyyə yardımı alacaq. 57 şirkət hər biri 200.000 leyə (11540 dollar) qədər qrant alacaq. 123 müəssisə, veb inkişaf etdirmə xidmətlərinə daxil olmaq və sosial media səhifələrini inkişaf etdirmək üçün 20 min MDL (1160 dollar) dəyərində ticarət kuponu əldə edəcəkdir.

Hökumət, ƏDV dərəcəsinin HoReCa sektoru üçün 15% -dən 12% -ə endirilməsini təklif edir. Yeni ƏDV rejimi 2021-ci il üçün maliyyə və gömrük siyasəti tədbirləri haqqında qanun layihəsində nəzərdə tutulmuşdur və alkoqollu içkilər istisna olmaqla, turizm xidmətlərinə və yemək xidmətlərinə tətbiq ediləcəkdir.

"Kiçik və orta müəssisələr üçün maliyyə mənbələri haqqında Bələdçi" istifadəyə verildi. Buraya ilkin maliyyələşdirilmədən inkişaf mərhələsində mövcud resurslara dəstək verməyə qədər konsolidasiya edilmiş sənədə daxil ola biləcək gələcək və hazırkı sahibkarları maraqlandıran bütün məlumatlar daxil ediləcəkdir.

#### **4.5. Ermənistan**

2021-ci ildə dövlət, Ermənistandakı kiçik və orta sahibkarlığı dəstəkləmək üçün təqribən 520.000.000 AMD (1 milyon dollardan çox) vəsait ayıracaq. İqtisadiyyat Nazirliyindən verilən məlumata görə, müəssisələr maliyyəyə çıxış imkanlarını yaxşılaşdırmaq üçün lazımi məsləhət xidmətləri, təlim kursları və peşə təhsili alacaqlar.

Ermənistanın ticarət dövriyyəsi 2020-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında təqribən 4.220.000.000 dollar təşkil edib. 2019-cu ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 11.4% azalmışdır.

2020-ci ilin yanvar-sentyabr aylarında Ermənistandan mal və xidmətlərin ixrac həcmi 2019-cu illə müqayisədə 4.4%, idxal həcmi isə 13.7% azalıb.

Aİ Ermənistana Covid-19 pandemiyasının təsirini aradan qaldırmaq üçün 35 milyon avrodan çox qrant ayırır. Bu, Ermənistana Covid-19 böhranına qarşı mübarizədə Ermənistanı dəstəkləmək üçün keçən aprel ayında elan edilmiş 92 milyon avroluq yardım paketinin bir hissəsidir.

2021-ci ildə Ermənistanda kənd təsərrüfatının inkişafına 31,2 milyard AMD (62 milyon dollardan çox) ayrılacaq. İqtisadiyyat Nazirliyinə görə, bu proqramlar əsasən pandemiya ilə əlaqədardır və məhsuldarlığı və rəqabət qabiliyyətini artırmaq üçün 2021-ci ildə fermerlərə dövlət dəstəyi olaraq təmin ediləcəkdir.

*Bakı 10 dekabr 2020*